

EL TEMPS

La reina Zenòbia (en una il·lustració del 1888), i les ruïnes de Palmira. La presonera va morir durant el trasllat a Itàlia a causa de la vaga de fam?

Les dents de la rebel brillaven com blanques perles i els seus cabells semblaven vellut negre. Podia cavalcar dies i dies a sobre del seu dromedari sense caure de la cadira, i si es tractava de fer competicions de resistència bevint alcohol, era capaç de tombar tothom.

De l'Antiguitat ens arriben autèntiques meravelles sobre aquesta sobirana que parlava en arameu, Zenòbia, una de les figures femenines més polifacètiques del passat que al voltant del 270 dC va fer un cop d'estat i es va fer anomenar amb el nom romà d'Augusta (emperadriu). L'antic poder suprem estava a la vora del precipici.

“La vida de l'amazona s'ha vist distorsionada per les llegendes”, ens explica l'especialista en història antiga procedent de Kiel, Udo Hartmann. A les imatges del segle XIX apareix amb una diadema al front mirant amb intensitat com es pon el sol.

“Alguns la veuen com una figura obstinada, d'altres com la defensora dels àrabs”, comenta l'arqueòleg vienès Andreas Schmidt-Colinet. Els bitllets de banc de la Síria moderna encara avui porten el seu retrat.

Sigui com sigui, ara se'n coneixen nous detalls. A les terres de l'emperadriu, a l'oasi de Palmira (Síria), ha

Una amazona encadenada

Fa mil set-cents anys que la reina del desert, Zenòbia, va aconseguir el màxim poder atorgat per l'estat romà. Ara surten a la llum noves dades: el seu imperi tenia el control del comerç asiàtic.

aparegut una esplèndida construcció feta per la ruta de les caravanes que fa 40 x 40 metres de grandària i que té un dormitori, un magatzem i cambres destinades a les visites femenines. A les parets criden l'atenció les pintures de peixos i octòpodes, i en algunes estances s'han trobat restes d'or. Particularment esbalaïdora resulta la descoberta de restes d'olives de la península Ibèrica, condiment de peix de Tunísia, vi de Palestina i dàtils d'Egipte dins d'àmfores fetes miques.

“Un centre de globalització”, diu el cap de l'excavació, Schmidt-Colinet.

Fins i tot seda procedent de Loulan (Xina Occidental) i pebre de Ceilan han sortit a la llum en aquest oasi. Cosa que demostra que la rondinaire Zenòbia

es recolzava en una poderosa societat mercantil àrab.

La seva terra era un lloc d'intercanvi semblant a *Les mil i una nits*. Centenars de comerciants, abillats amb valuoses vestimentes, van viure durant els segles II i III en aquesta ciutat caravanera establerta pels romans; un ull d'agulla per on passava tot el comerç de l'imperi amb l'Índia.

A llocs de camells a través del desert, des de Palmira fins a l'Eufrates, i a sobre de raiu avall fins a l'actual Kuwait, viatjaven les mercaderies que després es carregaven en vaixells més grossos i navegaven per la costa en direcció a Pakistan i l'Índia.

El reflex de tota aquesta producció de riquesa és perceptible fins al dia

d'avui. Les ruïnes de Palmira constitueixen un dels exemples més grandiosos que l'Antiguitat ha pogut oferir. Són aproximadament mil dos-cents metres d'una avinguda de columnes que porta al centre mateix de l'oasi.

En aquest particular indret de la terra, al voltant del 240 dC, va arribar al món Zenòbia, amb el nom de Bat-Zabbai, filla d'un aristòcrata dels oasis. La nena portava túniques, feia olor d'essències aràbigues i resava amb ofrenes d'animals ensangonats al temple de Baal. Al mateix temps es rodejava de filòsofs, citava Homer i contemplava tragèdies gregues a l'amfiteatre de la ciutat.

No obstant això, a la meitat del segle III aquesta vida benestant es va acabar. Els perses sassànides van començar bloquejant l'Eufrates i van atacar la delegació de Palmira, provocant amb això un greu perjudici al comerç de l'Orient. Fou així com va començar el setge a l'Imperi romà.

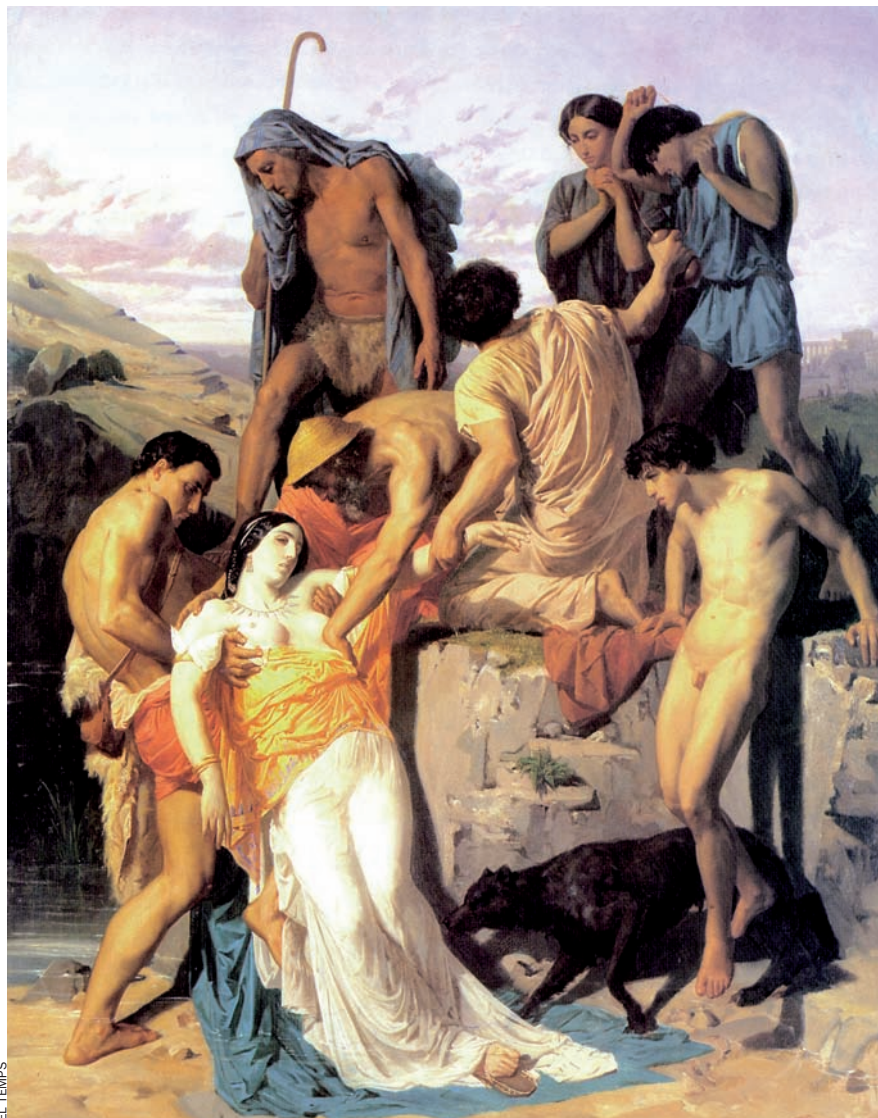
Només gràcies a la ferma resistència que va oposar el marit de Zenòbia, Septimius Odaenathus, un àrab amb distinció de militar superior, juntament amb els seus arquers i genets de dromedari, es va poder evitar una catàstrofe. Com a símbol d'agraïment, va ser nomenat emperador i va capitanejar totes les tropes romanes cap a l'Orient com a comandant suprem. No obstant això, el dirigent de l'oasi no estava satisfet, i aprofitant el moment de debilitat del poder central, ràpidament va atorgar-se l'amanerat títol de rei de reis.

Havia perdut el seny? El poder polític central de Roma va decidir prendre mesures i va adjudicar a Odaenathus un nou destí, aquesta vegada en una altra direcció. Durant un assalt va perdre la vida.

Aquest va ser el moment en què Zenòbia va irrompre a l'escena política, com si d'un àngel venjador es tractés. Després de diverses guerres llampec i comptant amb l'exèrcit del seu marit, va arribar a penetrar a Àsia Menor fins al Nil. Semblava capaç de separar l'Imperi de l'Orient, just com havia intentat fer Cleòpatra.

Però a l'estiu del 272 dC el somni es va frustrar. Els homes de Zenòbia van ser derrotats per tropes de refresc procedents del nord.

Tanmateix la revolucionària va acon-

EL TEMPS

Una altra visió de Zenòbia, aquesta feta el 1850 per Adolphe-William Bouguereau, que la situa al costat del riu Araxes -o Aras, a Armènia-, recollida per uns pastors. Després de quedar vídua?

seguir fugir de la batalla per refugiar-se sota temperatures de quaranta graus a la seva terra d'oasi. El comandant en cap Aurelià va perseguir-la, i va empresonar la bella sobirana, que llavors tenia trenta-dos anys, encadenant-la amb cadenes d'or. Llavors va saquejar Palmira i va destrossar totes les cases. És així com les fonts antigues expliquen sempre aquest relat.

Amb l'exèrcit del seu marit, mort, Zenòbia va penetrar a Àsia Menor fins al Nil

“Un detall que crida l'atenció és que fins ara no s'han pogut trobar proves d'aquests fets”, explica l'excavador Schmidt-Colinet.

Així és com s'ha mantingut fins ara l'enigma d'aquesta apassionada dama del desert, i com han restat sense esclarir-se els detalls de la seva mort. Suposadament, la presonera va refusar qualsevol aliment, i va morir durant el seu trasllat a Itàlia. La descripció que en fa la *Història Augusta* sembla, però, més probable. Segons aquesta crònica del segle V, els vencedors van construir-li una vil·la a Tívoli, prop de Roma, on van tancar-la sota arrest domiciliari. Allà Zenòbia va viure plàcidament fins a la fi dels seus dies.

Matthias Von Schulz